

Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, 14. juni 2023

Orientering nr. 10/ 2023

Kontaktudvalgsmøde og rigsmøde i Grønland

I Nuuk blev der den 6. juni 2023 afholdt møde i Udenrigs-, Sikkerheds- og Forsvarspolitisk Kontaktudvalg, hvor ministre fra Grønland, Færøerne og Danmark deltog. Mødet blev afsluttet med en fælles sluterklæring (bilag 1). Dagen efter blev det årlige rigsmøde afholdt med deltagelse af statsminister Mette Frederiksen, lagmand Aksel V. Johannesen og formanden for Naalakkersuisut Múte B. Egede som vært.

Op til møderne kritiserede formand for Naalakkersuisut Múte B. Egede udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen i forhold til samarbejdet og især udpegelsen af arktisk ambassadør. Efter kontaktudvalgsmødet udtalte formanden følgende til nyhedsmediet Sermitsiaq: *”Forholdet mellem Mette og mig er fint. Det er nok lidt noget andet med udenrigsministeren og hans ministerie, men vi har fået snakket om alle de ting, vi skulle snakke om.”*

Konkret om udpegelse af arktisk ambassadør udtalte udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen til Sermitsiaq: *”Vi kommer til at gøre det her anderledes fremadrettet. Det gør vi. Det er jo det, der ligger i, at vi har aftalt, at vi skal tale videre og finde en løsning, som respekterer alle dele i riget”*. Han understregede dog samtidig, at udpegelsen fortsat skal foregå inden for rammerne af den danske grundlov.

Herudover var der generel enighed om, at etableringen af kontaktudvalget er et positivt initiativ. Således udtalte statsminister Mette Frederiksen, at: *”En af grundene til at vi oprettede kontaktudvalget var netop for at skabe nogle mere ligeværdige rammer og en mere ligeværdig konstruktion for samarbejdet”*. Herudover bemærkede formanden for Naalakkersuisut, at *”Kongeriget Danmark er ikke en statisk konstruktion. Bare oprettelse af kontaktudvalget for to år siden er et bevis på det. Et ligeværdigt samarbejde betyder, at man respekterer hinanden og lytter til hinanden og tager dialogen.”*

Parlamentarisk møde om udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik

I forlængelse af mødet i kontaktudvalget mødtes Udenrigspolitisk Nævn fra Folketinget, Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg fra Inatsisartut og Lagtingets Udlandsudvalg i Nuuk den 6.-8. juni 2023. Ud over interne drøftelser mødtes udvalgene bl.a. med de relevante ministre fra Grønland, Færøerne og Danmark.

Efter møderne udtalte formanden for Inatsisartut's Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Udvalg, Mariia Simonsen (IA) følgende til mediet KNR: *"Der er altså nogle uligheder, som vi bliver nødt til at udligne, så vi får den samme informationsmængde, som Udenrigspolitisk Nævn får, [når] den danske regering skal rådføre sig med dem. Vi har ingen ret til at blive rådført."*

Ifølge KNR er det endnu ikke aftalt, om mødet skal gentages, da parlamentarikerne evaluerer mødet hver for sig. Og derefter vil formændene drøfte, hvordan man kommer videre.

Ny ressortfordeling i Naalakkersuisut

Den 5. juni 2023 præsenterede formand for Naalakkersuisut, Múte B. Egede (IA), en ny ressortfordeling. Den nye ressortfordeling kommer efter, at Naalakkersuisoq for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Peter Olsen (IA), den 30. maj 2023 valgte at trække sig som medlem af Naalakkersuisut.

Ny Naalakkersuisoq for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke bliver Aqqaluaq B. Egede (IA), der samtidig afgiver råstof- og justitsområdet.

Ny Naalakkersuisoq for Råstoffer og Justitsområdet bliver Naaja Nathanielsen (IA), som i forvejen har ansvaret for finanser og ligestilling.

Naalakkersuisoq for Børn, Unge, Familier og Sundhed, Mimi Karlsen (IA), skal fokusere mere på sundhed, herunder anbefalingerne fra sundhedskommissionen, der netop er blevet offentliggjort. Det betyder, at børne-, unge- og familieområdet overdrages til Aqqalu B. Egede, indtil et nyt medlem af Naalakkersuisut kan udnævnes til efterårssamlingen 2023.

Partier har afholdt landsmøder

Parti Naleraq afholdte ordinær generalforsamling den 3.-4. juni 2023, hvor formand for partiet, Péle Broberg blev genvalgt uden kampvalg. Under generalforsamlingen blev ønsket om en ny forsvarsaftale drøftet. Til nyhedsmediet Sermitsiaq.AG den 6. juni 2023 udtalte Péle Broberg: *"Det blev udtrykt, at alle er klar over, at det er USA, der står for forsvaret af Grønland. Derfor giver det ikke mening at fortsætte i al tid fremover med forsvarsaftalen mellem Danmark og USA. Vi vil gerne have en ny forsvarsaftale med USA. Det hænger sammen med, at vi gerne vil have garanteret vores sikkerhed i en selvstændigheds situation."*

Efter generalforsamlingen afholdte partiet et åbent seminar, med overskriften "Nunarput – Land Back", der skulle markere 70 året for den seneste grundlovsændring. Formålet med seminaret var at give borgere, forskere og politikere muligheden for at mødes, drøfte og dele kendskab til emner som kolonialisme, dekolonisering, inuits selvbestemmelse, inuits mentale sundhed, inuits iværksætterier og Grønlands selvstændighed.

I samme weekend afholdte Inuit Ataqatigiit (IA) sit sommermøde i Nuuk, hvor fem tidligere formænd og den nuværende formand holdt tale om partiets udvikling og politiske mål. Partiets mål og det videre politiske arbejde blev afholdt for lukkede døre.

Tilfredshed med aftale om lige løn- og ansættelsesvilkår for politi- og anstaltsbetjente

På et møde i Nuuk den 7. juni 2023 nævnte justitsminister, Peter Hummelgaard, at politi- og anstaltsbetjente i hele rigsfællesskabet fremover skal have lige løn- og ansættelsesvilkår. I en pressemeddelelse samme dag udtalte Naalakkersuisoq for Finanser, Ligestilling Råstoffer og Justitsområdet, Naaja Nathanielsen: *"Det er med stor glæde, at Naalakkersuisut modtager løftet fra den danske justitsminister om lige lønvilkår for politi- og anstaltsbetjente i Grønland med deres kollegaer på Færøerne og i Danmark. Naalakkersuisut har været glade for det puljefinansierede løft af lønnen, men har vedholdende efterlyst en varig løsning for aflønning af politi og anstaltsbetjente. Det er vigtigt i forhold til fastholdelse og rekruttering af disse samfundskritiske personalegrupper, og det er et nødvendigt tiltag, hvis vi vil opnå jævnbyrdighed landene imellem"*.

Hos Grønlands Politiforening, der er fagforening for betjente i Grønland, blev udmeldingen modtaget med stor glæde af formand Bjørn Bjerregaard: *"Jeg vælger at tro på det. Det har været et af mine største mål som formand. Vi er fortroingsfulde og glade for udmeldingen"*, siger Bjørn Bjerregaard til Sermitsiaq.AG den 8. juni 2023. Bjørn Bjerregaard ser nu frem til at få forelagt, hvordan den konkrete løsning ser ud.

Kampvalg om formandsposten i Siumut

Siumuts folketingsmedlem, Aki-Matilda Høegh-Dam offentliggjorde på sin Facebookside søndag den 11. juni 2023, at hun vil opstille til valg til formand for partiet, hvis partiets lokalafdelinger vil bakke op om hendes kandidatur. Efterfølgende har en lokalafdeling bekræftet sin opbakning til hendes kandidatur.

Til spørgsmålet om hun som partiformand, såfremt hun bliver valgt, også er parat til at give slip på koalitionsamarbejdet med Inuit Ataqatigiit, svarer Aki-Mathilda Høegh-Dam til Sermitsiaq den 12. juni 2023, at det ikke skal fortolkes som en skilsmisseerklæring, men: *"vi politikere skal ikke sætte bremse for befolkningens ønsker. Der er i dag alt for stor afstand mellem de politiske ambitioner og befolkningens ønsker. Det er befolkningen, der har magten, og vi politikere skal respektere det og arbejde derfra"*. Aki-Matilda Høegh-Dam oplyser endvidere, at hun er parat til at stoppe sit arbejde i Folketinget, hvis det er det, partiet ønsker.

Aki-Matilda Høegh-Dam skal kæmpe mod Kim Kielsen, der tidligere har meddelt, at han stiller op og Erik Jensen, der ligeledes har bebudet, at han er klar igen, hvis han har lokalafdelingernes opbakning.

Ny ombudsmand for Inatsisartut udpeget

Inatsisartut har, efter indstilling fra Lovudvalget, udpeget Gedion Jeremiassen til hvervet som Inatsisartuts ombudsmand. Gedion Jeremiassen er 61 år, uddannet cand.jur. fra Københavns Universitet og arbejder i dag som selvstændig jurist og beneficeret advokat. Gedion Jeremiassen starter i hvervet den 1. august 2023 og overtager posten fra Vera Leth, der har varetaget hvervet siden 1996.

Mineselskab får endeligt afslag på etablering af uranmine

Den 1. juni 2023 gav Departementet for Råstoffer og Justitsområdet endeligt afslag på selskabet Energy Transition Minerals' (tidligere: Greenland Minerals A/S) ansøgning om udnyttelsestilladelse i Kuannersuit i Narsaq (Kvanefjeldet), målrettet blandt andet sjældne jordarter, zink og uran. Selskabet har foretaget undersøgelser i området de seneste 15 år.

Afslaget begrundes med, at mængden af uran vil overstige grænseværdierne i uranloven, som blev vedtaget i 2021. I Sermitsiaq.AG udtaler Departementet for Råstoffer og Justitsområdet, at: ”*Afslag på ansøgningen om udnyttelsestilladelse er imidlertid ikke et udtryk for et indgreb i en ejendomsret (...). Dette skyldes, at der ikke er tale om indgreb i en eksisterende rettighed. Der foreligger endvidere ikke en berettiget forventning om, at ansøgningen af 17. juni 2019 ville blive imødekommet.*”

Selskabet har allerede indgivet en voldgiftssag på baggrund af virkningen af uranloven fra 2021 og har nu et år til at indbringe sagen for domstolene.

Grænsedragningsaftale med Canada (Tartupaluk/Hans Ø)

Den 31. maj godkendte Inatsisartut enstemmigt grænsedragningsaftalen mellem Canada og Kongeriget Danmark (Grønland), som blev underskrevet i juni 2022. Aftalen indebærer bl.a., at der etableres en landegrænse mellem Grønland og Canada på Tartupaluk/Hans Ø. ”*Det er et stort historisk moment med de lange, svære forhandlinger, der har været pågået for at opnå denne aftale. Aftalen er nu vedtaget af Inatsisartut. Jeg glæder mig til den videre proces, og det har været særdeles vigtigt, at Inuit i Nunavut og Avanersuaq fortsat skal have fri adgang til Tartupaluk,*” udtaler Vivian Motzfeldt, Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender, Erhverv og Handel i forbindelse med vedtagelsen.

Ny hjemmeside om handel og investering i Grønland

Den 7. juni 2023 lancerede Departementet for Udenrigsanliggender, Erhverv og Handel hjemmesiden tradeinvest.gl, der skal gøre det nemmere for udenlandske virksomheder at søge information om handel med og investering i Grønland. Der er beskrivelser af de forskellige sektorer i Grønland som fiskeriet, råstoffer og minedrift, turisme, is og vand og forskning på hjemmesiden. Det skal gøre det nemmere for investorer og handelspartnere at finde specifik information om mulighederne for investering eller import og eksport indenfor de nævnte sektorer.

Lanceringen sker i forlængelse af U.S.-Greenland Virtual/Hybrid Business Forum, som blev afholdt den 1.-2. februar 2023. Hjemmesiden indeholder således information, som er særlig relevant for virksomheder, der ønsker at fremme import og eksport mellem Grønland og USA.

Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender, Erhverv og Handel Vivian Motzfeldt udtaler om hjemmesiden, at hun: ”*Glæder sig over det gode samarbejde med USA, som bl.a. udmønter sig i konkrete tiltag som hjemmesiden, der yderligere kan bruges til at udbygge Grønlands muligheder for mere samhandel og tiltrække investeringer til landet*”.

Grønland har kvalificeret sig til VM i kvindehåndhold

Efter en tæt kamp med masser af opbakning fra lægterne slog det grønlandske kvindelandshold i håndbold Canada ved NACHC-finalen i Nuuk (the North American & Caribbean Handball Confederation) og sikrede sig dermed en adgangsbillet til VM senere på året. Det er kun anden gang i historien, at Grønlands kvinder deltager ved slutrunden. Sidste gang var i 2001.